

Наталія Галецька

кандидат юридичних наук, адвокат,
старший викладач кафедри теорії права та прав людини
факультету суспільних наук
Українського Католицького Університету
(м. Львів, Україна)
natalya.haletska@ucu.edu.ua

УДК 340.13

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ: ПРАВОНЮДИННИЙ АСПЕКТ

АНОТАЦІЯ. З огляду на поширеність автоматизації в усіх сферах суспільного життя та стрімкий розвиток технологій, питання автоматизації правового регулювання стає все актуальнішим. Тому автоматизація правового регулювання не є простою заміною тексту машинним кодом, а є набагато складнішим процесом, що може мати певний вплив на права людини. Враховуючи всеосяжність цих процесів, їхній аналіз із погляду впливу на права людини та верховенство права видається важливим і необхідним.

Метою статті є характеристика правової природи автоматизації правового регулювання та визначення поняття “автоматизоване правове регулювання”, виокремлення різновидів автоматизованого правового регулювання, а також аналіз їхніх переваг і недоліків з погляду впливу на права людини та верховенство права.

Досліджено правову природу автоматизації правового регулювання та надано визначення поняття “автоматизоване правове регулювання”. На підставі цього визначення виокремлюються різновиди автоматизованого правового регулювання за критерієм технологій, які використовуються. Відмінності між “класичним” правовим регулюванням і різновидами автоматизованого правового регулювання виявляються за допомогою таких критеріїв: форма опису правил, застосування класичної структури правової норми: “якщо, тоді, інакше”, спосіб отримання висновку, можливість пояснення прийнятого рішення, застосовність підходу до всіх можливих випадків (загальність). Крім того, здійснено аналіз переваг і недоліків автоматизованого правового регулювання з точки зору впливу на права людини та верховенство права у контексті таких аспектів: 1) двозначність формулювань і свобода розсуду vs. неможливість пояснення прийнятого рішення; 2) динамічне та статичне тлумачення; 3) орієнтація на цінності та принципи vs. орієнтація на прописані правила та закономірності; 4) забезпечення доступу до правосуддя для найменш захищених верств населення та зменшення бюджетних витрат.

© Наталія Галецька, 2019

Наталія Галецька

Визначено поняття “автоматизоване правове регулювання” як використання програмних і програмно-апаратних комплексів з інформаційною метою чи з метою настання певних юридичних наслідків. Встановлено, що автоматизація може мати різні форми залежно від різновиду технологій, зокрема такі різновиди: автоматизоване правове регулювання, засноване на правилах (*rule-based legal regulation*), та автоматизоване правове регулювання, засноване на даних (*data-based legal regulation*). З’ясовано, що при автоматизації правового регулювання можливі певні негативні наслідки, як-от: неможливість пояснення висновку, що згенерований системою; неврахування змінних зовнішніх обставин, тобто неможливість застосування динамічного підходу до тлумачення; неможливість інкорпорації в автоматизовані системи певних ціннісних орієнтирів, що відображені у принципах права; потенційна дискримінація найменш захищених верств з огляду на складнощі оскарження висновку автоматизованої системи.

Ключові слова: правове регулювання; соціальне регулювання; тлумачення правових норм; правозастосування; автоматизоване правове регулювання, засноване на правилах; автоматизоване правове регулювання, засноване на даних.

Із розвитком інформаційних технологій, бумом *legal tech* стартапів, одночасною обмеженістю бюджетних ресурсів, активною боротьбою з корупцією та необхідністю покращити доступ до адміністративних послуг і правосуддя, питання автоматизації правового регулювання стає все актуальнішим. Наприклад, запровадження системи логічного та арифметичного контролю декларацій Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або запуск системи автоматичного блокування податкових накладних стали предметом судових спорів та гарячих дискусій у суспільстві. Тому автоматизація правового регулювання не є простою заміною тексту машинним кодом, а є набагато складнішим процесом, що може мати певний вплив на права людини. З огляду на наведене, аналіз автоматизації правового регулювання з точки зору впливу на права людини та забезпечення верховенства права видається важливим і необхідним.

Стосовно стану наукового опрацювання окресленої вище проблематики, то питання автоматизації правового регулювання та аналізу впливу такої автоматизації на верховенство права активно обговорюється за межами України, зокрема, у працях таких науковців, як К. Єунг¹, Е. Баямліоглу та Р. Лінс², М. Гільдебрандт³, а також Л. Лессіг⁴. При цьому

www.pravoh.com.ua

¹ K Yeung, ‘Algorithmic regulation: a critical interrogation’ (2017) 85 Regulation & Governance. doi: 10.1111/rego.12158.

² Emre Bayamlioglu & Ronald Leenes, ‘The “rule of law” implications of data-driven decision-making: a techno-regulatory perspective’ (2018) 10:2 Law, Innovation and Technology 295-313. doi: 10.1080/17579961.2018.1527475.

³ Mireille Hildebrandt, ‘Algorithmic regulation and the rule of law’ (2018) 376 Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences. <http://doi.org/10.1098/rsta.2017.0355>.

⁴ L Lessig, *Code: And Other Laws of Cyberspace, Version 2.0* (Basic Books 2006).

в українській правничій літературі О. Баранов⁵, І. Городиський⁶, М. Карчевський⁷ аналізують різні аспекти правового регулювання штучного інтелекту загалом, що є частиною проблематики автоматизації правового регулювання. Тому, як видається, це питання все ще потребує глибшого та ціліснішого дослідження.

Метою дослідження є характеристика правової природи автоматизації правового регулювання та визначення поняття “автоматизоване правове регулювання”, виокремлення різновидів автоматизованого правового регулювання, а також аналіз їх переваг і недоліків з погляду впливу на права людини та верховенство права.

Із розвитком технологій виникла можливість і потреба створити такі програми та системи, які автоматизували й пришвидшували б відносин між суб'єктами цих відносин. Так, створення в Україні Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань мінімізує потребу суб'єктів права звертатися до держави для перевірки своїх контрагентів. Іншим прикладом може слугувати уможливлення отримання адміністративної послуги віддалено з використанням електронного цифрового підпису. Варто зауважити, що за межами України використовуються програмні системи для визначення виду покарання за правопорушення. Як видається, ці приклади можна розглядати як певну автоматизацію правового регулювання.

Доцільно зазначити, що дуже часто на позначення досліджуваного явища також вживаються поняття “діджиталізація” та “інформатизація”, “е-урядування” нарівні з поняттям “автоматизація”. Для зручності пропонується використовувати поняття “автоматизація”. Тому важливо зрозуміти, чи використання програм (наприклад, реєстрів, програм оцінки ризиків повторення правопорушення тощо) та програмно-апаратних комплексів (наприклад, системи відеоспостереження з вбудованими камерами, що фіксують певні процеси чи розпізнають осіб), назвемо їх “автоматизовані системи”, є різновидом правового регулювання чи самостійними соціальними регуляторами, нарівні з правовими.

Для цього видається доцільним з'ясувати поняття правового регулювання. Традиційно правові норми розглядаються як один із видів соціальних регуляторів, поряд із мораллю, звичаєм тощо, а соціальне регулювання визначається як ‘безпосередній процес цілеспрямованого

⁵ О. Баранов, ‘Інтернет речей і штучний інтелект’ в *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції* (НУ “Львівська політехніка” 2017) 318.

⁶ І. Городиський, ‘Тенденції розвитку правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі’ в *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції* (НУ “Львівська політехніка” 2017) 318.

⁷ М. Карчевський, ‘Правове регулювання соціалізації штучного інтелекту’ (2017) 2 *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 99-108.

впливу на поведінку людей⁸. При цьому під правовим регулюванням розуміється ‘впорядкування поведінки учасників суспільних відносин за допомогою спеціальних юридичних засобів і способів’⁹.

До таких спеціальних юридичних засобів і способів відносять: ‘норми права, нормативно-правових актів, актів застосування права, актів реалізації прав і обов’язків та способів – заборони, дозволянь, зобов’язань тощо’¹⁰. Відповідно, програми та програмно-апаратні комплекси важко назвати спеціальними юридичними засобами чи способами. Варто зауважити, що окремі іноземні науковці, зокрема Л. Лессіг, обґрунтовують позицію про те, що деякі автоматизовані системи можуть виступати самостійними регуляторами, наприклад, встановлення камер спостереження в магазинах міста певною мірою впливає на поведінку людей (до прикладу, може потенційно знижувати рівень правопорушень)¹¹. Така позиція пояснюється тим, що соціальне регулювання відбувається за допомогою так званого “дизайну” (*regulation by design*)¹², тобто створення певних зовнішніх умов, при яких особа позбавлена права вибору, а не правової норми.

Водночас значна частина систем спрямована саме на застосування правових норм для пришвидшення прийняття рішення та оптимізації коштів (зменшення кількості залучених людей для прийняття рішення), як-от, наприклад, вже згадані системи для визначення виду покарання за правопорушення. Такі системи не є самостійними регуляторами суспільних відносин, а засновані на правових нормах і покликані лише допомагати у застосуванні правових норм (надалі, для зручності назовемо їх “автоматизовані системи правового регулювання”). Тому пропонується використовувати поняття “автоматизоване правове регулювання” на позначення використання програмних і програмно-апаратних комплексів з інформаційною метою чи з метою настання певних юридичних наслідків.

Таким чином, автоматизованість є кваліфікуючою ознакою правового регулювання, проте вона буває різною, це залежить від розмаїття технологій. На сучасному етапі у доктрині прийнято виокремлювати принаймні два види автоматизованості залежно від технологій, які використовуються: засновану на правилах і засновану на даних¹³.

Перший вид, а саме автоматизоване правове регулювання, засноване на правилах (*rule-based legal regulation*), полягає в перенесенні змісту пра-

⁸ М Козюбра (заг ред), *Загальна теорія права: підручник* (Вайре 2015) 95.

⁹ Там само.

¹⁰ Там само.

¹¹ Lessig (n 4).

¹² Детальніше про “*regulation by design*” у праці: Yeung (n 1).

¹³ Детальніше: Bayamlioglu and Leenes (n 2); Hildebrandt (n 3).

вових норм в алгоритми, які можуть бути описані машинним кодом. Такий вид правового регулювання використовується для пришвидшення та зручності застосування правових норм; він активно використовується вже тривалий час, зокрема, навіть реєстр юридичних осіб із можливістю отримання офіційних документів може слугувати прикладом такого правового регулювання.

Автоматизоване правове регулювання, засноване на даних (*data-based legal regulation*), інколи його ще називають штучним інтелектом, полягає у створенні автоматизованої системи, яка генерує висновок на основі раніше проаналізованих даних за певними параметрами (так, наприклад, імовірність вчинення злочину в певному районі міста у певний момент часу вираховується за допомогою історичних даних щодо злочинності в такому районі). Виник він не так давно, а саме з розвитком хмарних обчислень, та вже почав використовуватися у певних державах.

Задля глибшого з'ясування характеристик автоматизованого правового регулювання пропонуємо розглянути відмінності між правовим регулюванням (назвемо його для зручності класичним) та різновидами автоматизованого правового регулювання.

Таблиця 1

Класифікація різновидів правового регулювання

Критерії	Класичне правове регулювання	Автоматизоване правове регулювання, засноване на правилах (<i>rule-based legal regulation</i>)	Автоматизоване правове регулювання, засноване на даних (<i>data-based legal regulation</i>)
Форма опису правил	За допомогою тексту	За допомогою коду/алгоритмів, які трансформовані з текстових правил	За допомогою даних стосовно певної предметної сфери
Застосування класичної структури правової норми: "якщо, тоді, інакше"	Так	Так	Ні
Спосіб отримання висновку	Санкція чітко прописана в тексті джерела права, а тому у правозастосовному акті відображається цей текст у прив'язці до фактичних обставин справи.	Система генерує висновок на основі правила, яке відображено в кодї, тобто так зване "дерево рішень" повинно відображати правило, що закріплене в тексті джерела права.	Система генерує висновок на основі взаємозв'язків (кореляцій), які можна віднайти у даних з урахуванням прописаних критеріїв. Наприклад, система обчислює, чи позов може бути задоволений на підставі обставин задоволення позову у попередніх справах.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2019 • № 4 • 171-182

<p>Можливість пояснення прийнятого рішення</p>	<p>Так, пояснення відбувається шляхом прийняття правозастосовного акта або надання додаткових роз'яснень до нього.</p>	<p>Так, але необхідні технічні знання, а саме технічний фахівець повинен перевірити, чи текст джерела права правильно/коректно/повною мірою відображений у коді. Інакше кажучи, чи код, бува, не викривлює, зміст норми права.</p>	<p>Пояснення ускладнене, залежить від класів використовуваних алгоритмів машинного навчання, починаючи від тривіального для “дерев прийняття рішень”, закінчуючи практично неможливим для нейронних мереж глибокого навчання.</p>
<p>Застосовність підходу до усіх можливих випадків (загальність).</p>	<p>Так. У випадку наявності прогалин у правовому регулюванні, існують підходи їх подолання (аналогія права та аналогія закону).</p>	<p>Так, але потрібно докласти додаткових технічних зусиль. У випадку, коли система не може прийняти рішення з урахуванням фактичних обставин, потрібно або вносити зміни у код, або застосовувати класичне правове регулювання (тобто система припиняє свою дію).</p>	<p>Ні. Система приймає рішення на основі даних, які були попередньо в неї завантажені. Якщо це історичні дані, то вони не враховують майбутніх випадків. Якщо це вигадані дані з метою протестувати всі можливі випадки – такі вигадані все одно будуть формуватися людьми, тому неможливо передбачити всі можливі варіанти майбутніх фактичних даних.</p>

Описавши основні відмінності в принципах роботи автоматизованого правового регулювання, заснованого на правилах, та автоматизованого правового регулювання, заснованого на даних, можна окреслити наслідки, які це матиме для верховенства права та прав людини. Наприклад, у США вже навіть з'явилася судова практика щодо використання таких систем у кримінальних справах. Так, у “справі “Штат проти В. Луміс”:

Верховний суд штату Вісконсин визнав, що використання власного інструменту оцінки ризику при ухваленні вироку не порушив право відповідача на належний процес та право бути засудженим індивідуально і з використанням точної інформації. Оскільки алгоритм присвоїв засудженому високий ступінь ризику рецидиву, суд відмовив йому у можливості умовно-дострокового звільнення та ухвалив шестирічний термін покарання. При цьому суд посилався на висновок цього інструменту під час ухвалення вироку. Правоволоділець, приватна компанія, відмовилася розкрити свою методологію для суду і відповідача¹⁴.

Розглянемо переваги та недоліки кожного з описаних вище різновидів правового регулювання у контексті таких блоків:

¹⁴ E Israni, ‘Algorithmic Due Process: Mistaken Accountability and Attribution in State v. Loomis’ (*Jolt Digest*, August 31, 2017) <<https://jolt.law.harvard.edu/digest/algorithmic-due-process-mistaken-accountability-and-attribution-in-state-v-loomis-1>> (accessed: 21.03.2019).

1. Двозначність формулювань і свобода розсуду vs. неможливість пояснення прийнятого рішення.
2. Динамічне та статичне тлумачення.
3. Орієнтація на цінності та принципи vs. орієнтація на прописані правила і закономірності.
4. Забезпечення доступу до правосуддя для найменш захищених верств населення та зменшення бюджетних витрат.

*Двозначність формулювань і свобода розсуду vs
неможливість пояснення прийнятого рішення*

Традиційно, класичне правове регулювання може бути об'єктом критики, оскільки двозначності у текстовому формулюванні норми права можуть спричиняти негативні наслідки при правозастосуванні. Зокрема, правозастосовні органи (наприклад, суди) можуть тлумачити такі норми права занадто широко або вузько, порівняно зі змістом правової норми, який вкладався при її прийнятті, що потенційно може призводити до порушення прав суб'єкта права. Двозначність або й неточність формулювань часто є причиною неможливості або оспорювання автоматичності застосування правової норми та необхідності звернення до правозастосовних органів, які володіють свободою розсуду щодо її тлумачення. Як наслідок наявності свободи розсуду створюється можливість вчинення корупційних правопорушень, що ще більше негативно впливає на правове регулювання.

Автоматизація правового регулювання може потенційно бути способом подолання такого недоліку. Але які є обмеження та підводні камені у цьому процесі? Так, якщо вести мову про автоматизоване правове регулювання, засноване на правилах, то для реалізації будь-якої системи необхідно перевести правові норми в алгоритми, а алгоритми – в машинний код. Цікаво, що структура правової норми (гіпотеза – диспозиція – санкція, або “якщо, тоді, інакше”) певною мірою подібна до класичного алгоритмічного правила *if – then – else* (якщо – тоді – інакше), що сприяє переведенню правових норм в алгоритмічні правила. Проте сам процес такого “переведення” буде здійснюватись (як мінімум у частині) технічними фахівцями і вже сам собою є тлумаченням, принаймні у випадку наявності оціночних понять. Тож постає запитання, чи таке переведення буде досконалим, і чи можуть бути враховані всі нюанси й тонкощі людської мови? У разі неврахування, висновок, що надається системою, неможливо буде пояснити без розкриття усього процесу переведення правової норми в алгоритми.

Ще більш складною є ситуація, коли застосовується автоматизоване правове регулювання, засноване на даних. У такому разі система генерує

Наталія Галецька

висновок на підставі даних та алгоритмів щодо оцінки цих даних, які в неї були попередньо закладені і на основі яких система “навчилася” продукувати висновок. При цьому з технічного погляду розрізняють навчання системи під наглядом і навчання системи без нагляду. Навчання під наглядом – клас алгоритмів прийняття рішення, які навчаються за допомогою наявної множини прикладів “стимул – результат”, у юридичному домені ними можуть бути “документ – судове рішення”. Особливістю є те, що результат навчання застосовується на іншій множині, ніж та, на якій проводилося навчання. Під системами навчання без нагляду мають на увазі клас математичних алгоритмів, які можуть здійснювати класифікацію, знаходячи приховані закономірності в даних, що досліджуються, маючи на вході тільки “стимул”, і проактивно передбачати можливу множину “результатів”. Звісно, інтерпретація таких результатів є більш складною, порівняно з алгоритмами, що навчені під наглядом, але результати можуть бути більш значущими, оскільки система може “помітити” те, що не очевидно експерту. Як видається, пояснення, а тим більше обґрунтування висновку при автоматизованому правовому регулюванні, що засноване на даних, видається доволі складним, часозатратним, а подекуди і нездійсненним. Окрім цього, закономірності, віднайдені автоматизованою системою правового регулювання, не завжди тотожні причинно-наслідковому зв’язку, адже такі закономірності можуть бути випадковими збігами. Такі особливості роботи автоматизованих систем негативно вплинуть на забезпечення принципу верховенства права.

Динамічне та статичне тлумачення

При класичному правовому регулюванні тлумачення норми права є важливим етапом, що забезпечує розуміння норми права суб’єктами, а також є необхідним етапом при застосуванні норми права. Тлумачення норми права можна здійснювати з використанням динамічного або статичного підходів. Як слушно зазначає М. Козюбра, якщо при статичному підході до тлумачення враховується зміст норми права, який впливає з тексту і який закладався при її прийнятті, то при динамічному підході до тлумачення зміст правової норми може змінюватися з плином часу з урахуванням історичних умов, тощо¹⁵.

При автоматизованому правовому регулюванні, що засноване на правилах, тлумачення відбулося вже на стадії перенесення норми права в алгоритмічне правило, тому стадія тлумачення, як така, в системі не відбувається. Відповідно, для зміни підходу потрібне внесення змін в алго-

www.pravoua.com.ua

¹⁵ Козюбра (н 8).

ритмічне правило, тобто в машинний код, що, зі свого боку, фактично є зміною правила, а не його тлумачення.

При автоматизованому правовому регулюванні, що засноване на даних, певний динамізм існує, але цей динамізм має іншу природу, ніж динамічне тлумачення у класичному правовому регулюванні. По-перше, система будує свій висновок на підставі даних, які були проаналізовані нею раніше, то і зміна цього висновку залежатиме від зміни даних. Інакше кажучи, при однакових вхідних параметрах система згенерує інший висновок лише тоді, коли попередньо проаналізовані дані будуть давати таку підставу. Такий підхід унеможлиблює кардинальну зміну підходу чи практики внаслідок зміни певних умов (наприклад, ставлення суспільства до якихось явищ), тобто динамічне тлумачення унеможлиблюється. По-друге, висновок системи може бути упереджений з огляду на історичні необ'єктивності, закладені в даних, на основі яких відбувалося навчання системи. Навіть якщо навчання системи відбувалося на основі фіктивних/вигаданих даних для того, щоб усунути ймовірні упередженості, так чи інакше, дані, на яких тренувалася система, не можуть враховувати всієї мультिवаріантності майбутніх можливих ситуацій.

Підсумовуючи, при автоматизації правового регулювання тлумачення правової норми, на основі якої працює система, буде ускладненим і не завжди можливим. Тому без належного правотлумачного процесу суб'єкти права не завжди розумітимуть висновок, відповідно, не зможуть його оскаржити, що негативно вплине на право на захист. Мабуть, виходом із цієї ситуації могло би стати передбачення можливості оскарження результатів висновку до вищої інстанції, де рішення буде приймати людина. Проте відкритим залишатиметься питання критеріїв, коли скарга може бути подана, та, знову ж таки, обсягу розсуду вищої інстанції.

Орієнтація на цінності та принципи vs орієнтація на прописані правила та закономірності

Класичне правове регулювання, окрім правових норм, які за своєю суттю є детально прописаними правилами, здійснюється також за допомогою інших джерел права, як-от правові принципи. Правові принципи хоча і є широкими й оціночними, як, наприклад, принципи добросовісності, справедливості і розумності у ст. 3 Цивільного кодексу України, проте вони відображають загальнолюдські цінності у правовому регулюванні та дають змогу гнучко підходити до регулювання правових відносин. При застосуванні будь-якого з видів автоматизованого правового регулювання правові принципи навряд чи зможуть бути реалізовані в таких системах, адже важко собі уявити, скажімо, “поправку на розумність” в автоматизованих системах.

Саме тому, як видається, автоматизація застосування правових норм можлива лише у випадках, коли існує однозначне й деталізоване правове регулювання. Навіть при цьому, вважаємо, є доцільною наявність вищої інстанції, де рішення прийматиме людина з урахуванням тих самих правових принципів.

Забезпечення доступу до правосуддя для найменш захищених верств населення та оптимізація бюджетних витрат

При автоматизації правового регулювання, незалежно від різновиду, неодмінно постає питання про вплив такої автоматизації на витрати бюджету. З одного боку, автоматизація правового регулювання зменшує/виключає людський фактор, що може унеможливити корупцію, а також потенційно зменшити кількість людей, які залучені до прийняття рішення, і таким чином зменшити державні витрати в цій сфері. При цьому, з другого боку, якщо система автоматизованого правового регулювання матиме суттєві вади, це може призвести до численних оскаржень, тому збільшення навантаження на судову систему, а отже, і збільшення судових витрат. Відповідно, лише ретельний попередній аналіз і добре продумана система автоматизованого правового регулювання, котра не призводитиме до великої кількості судових спорів у процесі її застосування, може призвести до сукупного зменшення бюджетних витрат.

При цьому не менш важливо забезпечити права та інтереси найменш захищених соціальних груп (інвалідів, малозабезпечених осіб, пенсіонерів), аби такі категорії населення мали реальну можливість зрозуміти і, в разі потреби, оскаржити висновок системи. Враховуючи описане вище, оскарження висновку системи може потребувати певних технічних знань і матеріальних ресурсів. У протилежному випадку виникне загроза дискримінації за ознакою майнового стану, що може призвести до нівелювання переваг запровадження такої системи. Такі аспекти необхідно враховувати ще на стадії запровадження системи.

Висновки. Автоматизація правового регулювання є важливим, потрібним і навіть неминучим процесом із розвитком технологій та суспільних відносин. Визначено поняття “автоматизоване правове регулювання” як використання програмних і програмно-апаратних комплексів з інформаційною метою чи з метою настання певних юридичних наслідків. Встановлено, що автоматизація може мати різні форми залежно від різновиду технологій, що використовуються, принаймні можна виокремити, як мінімум, два таких різновиди: автоматизоване правове регулювання, засноване на правилах (*rule-based legal regulation*), та автоматизоване правове регулювання, засноване на даних (*data-based legal regulation*). З’ясовано,

що при автоматизації правового регулювання можливі певні негативні наслідки, як-от: неможливість пояснення висновку, що згенерований системою; неврахування змінних зовнішніх обставин, тобто неможливість застосування динамічного підходу до тлумачення; неможливість інкорпорації у такі автоматизовані системи певних ціннісних орієнтирів, що відображені у принципах права; дискримінація найменш захищених верств з огляду на високі витрати для оскарження висновку автоматизованої системи. Важливо, щоб впровадження автоматизованого правового регулювання здійснювалося розумно, тобто з урахуванням особливостей технологій та їх впливу на забезпечення верховенства права і захист прав людини.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Lessig L, *Code: And Other Laws of Cyberspace, Version 2.0* (Basic Books 2006) (in English).

Edited books

2. Koziubra M (zah red), *Zahalna teoria prava: pidruchnyk [General Legal Theory: Textbook]* (Vaite 2015) (in Ukrainian).

Journal articles

3. Bayamloğlu E and Leenes R, 'The "rule of law" implications of data-driven decisionmaking: a techno-regulatory perspective' (2018) 10:2 Law, Innovation and Technology 295-313. doi: 10.1080/17579961.2018.1527475 (in English).
4. Hildebrandt M, 'Algorithmic regulation and the rule of law' (2018) 376 Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences. doi: 10.1098/rsta.2017.0355 (in English).
5. Israni E, 'Algorithmic Due Process: Mistaken Accountability and Attribution in State v. Loomis' (Jolt Digest, August 31, 2017) <<https://jolt.law.harvard.edu/digest/algorithmicdue-process-mistaken-accountability-and-attribution-in-state-v-loomis-1>> (accessed: 21.03.2019) (in English).
6. Yeung K, 'Algorithmic regulation: a critical interrogation' (2017) 85 Regulation & Governance. doi: 10.1111/rego.12158 (in English).
7. Karchevskyy M, 'Pravove reguliuvannya sotsializatsii shtuchnoho intelektu' ['Legal Regulation of Artificial Intelligence Socialization'] (2017) 2 Visnyk Luhanskoho derzhavnokho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka 99-108 (in Ukrainian).

Thesis abstracts

8. Baranov O, 'Internet rechei i shtuchnyy intelekt' ['Internet of Things and Artificial Intelligence'] v *Zbirnyk materialiv II Mizhnarodnoi naukovo-prkatychnoi konferentsii* (Lviv National University "Lvivska Politekhnikha" 2017) 18-42 (in Ukrainian).
9. Horodyskyy I, 'Tendentsii rozvytku pravovoho rehuliuвання shtuchnoho intelektu v Yevropeiskomu Soiuzi' ['Trends of Artificial Intelligence Development in the European Union'] v *Zbirnyk materialiv II Mizhnarodnoi naukovo-prkatychnoi konferentsii* (Lviv National University "Lvivska Politekhnikha" 2017) (in Ukrainian).

AUTOMATION OF LEGAL REGULATION:
THE HUMAN RIGHTS ASPECT

ABSTRACT. Given the scope of automation in all areas of public life and the rapid development of technology, automation of legal regulation turns to be an increasingly important issue. Therefore, automation of legal regulation is not a mere substitution of text with a machine code, but a much more complicated process which is able to have a certain impact on human rights. Since these processes are universal, their analysis in terms of an impact on human rights and the rule of law is important and necessary.

The purpose of the article is to characterize the legal nature of automation of legal regulation and to give a definition of “automated legal regulation” as a concept, and also to mark out different types of automated legal regulation, and to analyze their strong and weak points in terms of an impact on human rights and the rule of law.

The author explores the legal nature of automation of legal regulation and gives the definition of “automated legal regulation” as a concept. Based on this definition, the types of automated legal regulation are singled out according to the criterion of the technologies used. The differences between the “classical” legal regulation and the types of automated legal regulation are identified with the use of such criteria: the form in which the rules are described, application of the classical legal rule structure: “if, then, otherwise”, the method of obtaining a conclusion, the possibility of explaining a decision made, and applicability of an approach to each of the possible cases (universality). Besides, the author makes an analysis of the strong and weak points of automated legal regulation in terms of their impact on human rights and the rule of law in the context of the following aspects: 1) ambiguity of wording and freedom of discretion vs. inability to explain the decision made; 2) dynamic and static interpretation; 3) focus on values and principles vs. focus on prescribed rules and patterns; 4) ensuring access to justice for the least protected groups of the population and reduction of budget expenditure.

The concept of “automated legal regulation” is defined as the use of software and hardware systems for information purposes or for the purpose of certain legal consequences. It is established that automation may have different forms depending on the technology type, in particular, such types as: automated legal regulation based on rules (*rule-based legal regulation*) and automated legal regulation based on data (*data-based legal regulation*). The author has found that automation of legal regulation may entail certain negative implications, such as: inability to explain the conclusion generated by the system; failure to take into account variable external circumstances, i.e. inability to use a dynamic approach for interpretation; a possibility that certain value orientations which are reflected in the principles of law may not be incorporated into the automated system; potential discrimination of the least protected population groups, given that it is difficult to appeal against a conclusion generated by the automated system.

KEYWORDS: legal regulation; social regulation; interpretation of legal rules; law administration; automated rule-based legal regulation; automated data-based legal regulation.